

PSYCHO-PEDAGOGICAL CONDITIONS FOR EFFECTIVE TEACHING OF LEFT-HAND LEARNERS

Khlopuzyan Anahit

PhD student

Yerevan State University, Armenia

anahit.khlopuzyan@ysu.am

Summary

One of the important issues of the "School" social institute is also the creation of favorable psychological and pedagogical conditions for the organization of the effective learning process of left-handed students. This is especially important in the first grade, when a left-handed child enters school and faces a number of inconveniences, because the teaching methods and resources are mainly adapted to the educational conditions of right-handed children. In this process, the role of the teacher is especially important, who must create favorable conditions for the smooth organization of the left-handed child's adaptation and learning process at school. Currently, a number of methods have been created, which are aimed at improving the educational conditions of left-handed students in accordance with their needs, and their mastery by the teacher enables effective adaptation of left-handed children in school.

Keywords: *left-handedness, adaptation, socio-pedagogical adaptation, pedagogical support, learning process, left-handed student, psychological and pedagogical support, integration.*

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГИЧЕСКИЕ УСЛОВИЯ ДЛЯ ЭФФЕКТИВНОГО ОБУЧЕНИЯ ЛЕВШЕЙ

Анаит Хлопузян

Соискатель,

Ереванский государственный университет, Армения

anahit.khlopuzyan@ysu.am

Аннотация

Одним из важных вопросов социального института «школа» является создание благоприятных психолого-педагогических условий для организации эффективного процесса обучения левшей. Особенно это важно в первом классе, когда ребенок-левша сталкивается с рядом неудобств, т.к. методы и средства обучения в основном адаптированы к условиям воспитания детей-правшей. Роль учителя в этом процессе особенно важна. Он должен создать благоприятные условия для организации плавной адаптации и обучения ребенка-левши в школе? В настоящее время разработан ряд методов, направленных на обучение левшей в соответствии с их потребностями, и овладение этими методами педагогом дает возможность проведения эффективной адаптации детей-левшей в школе.

Ключевые слова: *левша, приспособление, социально-педагогическое приспособление, педагогическая поддержка, процесс обучения, леворукий ученик, психолого-педагогическая поддержка, интеграция.*

ՉԱԽԼԻԿ ՍՈՎՈՐՈՂՆԵՐԻ ԱՐԴՅՈՒՆԱՎԵՏ ՈՒՍՈՒՑՄԱՆ ՀՈԳԵԲԱՆԱՄԱՆԿԱՎԱՐԺԱԿԱՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐԸ

Խլոպուզյան Անահիտ

հայցորդ,

Երևանի պետական համալսարան, Հայաստան,

anahit.khlopuzyan@ysu.am

Ամփոփում

Համառոտ ներածական: «Դպրոց» սոցիալական ինստիտուտի կարևոր հարցերից մեկը նաև ձախլիկ սովորողների արդյունավետ ուսուցման գործընթացի կազմակերպման համար հոգեբանամանկավարժական նպաստավոր պայմանների ստեղծումն է: Մա հատկապես կարևոր է առաջին դասարանում, երբ ձախլիկ երեխան, մուտք գործելով դպրոց, բախվում է մի շարք անհարմարությունների, քանի որ ուսուցման մեթոդներն ու միջոցները հիմնականում հարմարեցված են աջլիկ երեխաների կրթության պայմաններին: Այս գործընթացում հատկապես կարևորվում է ուսուցչի դերը, որը պետք է ստեղծի նպաստավոր պայմաններ ձախլիկ երեխայի՝ դպրոցում հարմարման և ուսուցման գործընթացի սահուն կազմակերպման համար: Ներկայումս ստեղծվել են

մի շարք մեթոդներ, որոնք ուղղված են ձախլիկ սովորողների կրթության պայմանների բարելավմանը՝ իրենց կարիքներին համապատասխան, և դրանց տիրապետումը ուսուցչի կողմից հնարավորություն է տալիս ձախլիկ երեխաների՝ դպրոցում արդյունավետ հարմարմանը:

Բանալի բառեր՝ ձախլիկություն, հարմարում, սոցիալ-մանկավարժական հարմարում, մանկավարժական աջակցություն, ուսուցման գործընթաց, ձախլիկ սովորող, հոգեբանամանկավարժական աջակցություն, ինտեգրում:

Հիմնախնդիրը ուսուցման գործընթացում ձախլիկ սովորողների հոգեբանամանկավարժական աջակցությանը խնդիրների վերհանումն ու ուսումնասիրումն է:

Հիմնախնդրին առնչվող արդիական այլ հետազոտությունների և հրատարակությունների կարճ վերլուծություն: Հիմնախնդրին անդրադարձել են տարբեր գիտնականներ իրենց հետազոտություններում (Բեգրուկիյա Մ. Մ. Ստրոկովա, Տ. Ա., Պոպովա Մ. Ի., Կոռնեն Ա. Ն. և ուրիշներ):

Նոդվածի նպատակը: Ուսումնասիրել և վերլուծության են ենթարկել ձախլիկ սովորողների արդյունավետ ուսուցման հոգեբանամանկավարժական աջակցության գործընթացի հիմնախնդիրները հանրակրթական դպրոցում:

Հետազոտության նորույթը ձախլիկ սովորողների արդյունավետ ուսուցման գործընթացի հոգեբանամանկավարժական պայմանների ապահովման վերաբերյալ տարբեր ուսումնասիրությունների համադրումն ու վերլուծությունն է:

Հիմնական նյութի շարադրանք: Հանրակրթական դպրոց հաճախելը ձախլիկի՝ որպես սուբյեկտի սոցիալական գործունեության սկիզբն է: Առաջին դասարանի աշակերտները մտնում են սոցիալապես նշանակալից հարաբերությունների համակարգ, որի շնորհիվ նրանք ձեռք են բերում դրական սոցիալական փորձ: Այս փուլում ձախլիկ սովորողի հարմարման գործընթացը ներառում է սոցիալ-մանկավարժական միջոցառումների մի ամբողջ համալիր, որն ուղղված է ինչպես ընտանեկան, դպրոցական պայմանների բարելավմանը, այնպես էլ երեխայի անձի ձևավորմանը:

Այս գործունեության համալիրը մենք անվանում ենք հոգեբանական և մանկավարժական ուսուցման պայմաններ, որոնց հիմնական բաղադրիչներն են՝ հոգեբանամանկավարժական աջակցությունն ու ուսուցչի կողմից օգնությունը ձախլիկ սովորողին:

Ձախլիկ սովորողների հոգեբանամանկավարժական աջակցությունն առավել պարզ կարելի է ներկայացնել Մարիա Մոնտեսորիի խոսքերով՝ ձևակերպված հետևյալ սկզբունքով՝ «Օգնի՛ր, ինձ դա անել ինքս՝ ոչինչ չանելով ինձ համար, ուղղի՛ր ճիշտ ուղղությամբ, մղի՛ր որոշման, իսկ մնացածը ես ինքս կանեմ» [3, էջ 152]:

Ձախլիկ սովորողին ուսուցման գործընթացում արդյունավետ ներառելու համար անհրաժեշտ է, որ ուսուցչի նպատակը լինի աջակցել, օգնել, ուղեկցել երեխային իր զարգացման բոլոր փուլերում՝ փոխանցելով նրան համապատասխան գիտելիքներ:

Մանկավարժական աջակցությունը հասկացվում է որպես կանխարգելիչ և գործառական օգնություն ինքնազարգացման և խթանման գործում, որը միտված է անձի սոցիալ-հոգեբանական զարգացման հետ կապված անհատական խնդիրների լուծմանը:

Ձախլիկ սովորողին աջակցել նշանակում է նրան այս կամ այն ձևով օգնություն ցուցաբերել՝

- ուղղակի, անմիջական կամ միջնորդավորված,
- մանկավարժական, հոգեբանական կամ սոցիալական,
- անհատական, խմբային կամ ընդհանուր:

Ձախլիկ սովորողին, և բոլոր երեխաներին ուսուցման գործընթացում աջակցելու, օգնելու գաղափարը ներառում է «մանկավարժական աջակցություն», «հոգեբանամանկ-

կավարժական աջակցություն», «սոցիալական աջակցություն», «բժշկական և հոգեբանական աջակցություն», «սոցիալ-մանկավարժական աջակցություն» հասկացությունները: Իրականում, այս հասկացությունները ինչ-որ կերպ հոմանիշներ են, չնայած իրենց իմաստով բոլորովին նույնը չեն: Մանկավարժը կարող է անուղղակիորեն աջակցել, նույնիսկ առանց մոտակայքում լինելու օգնել միայն հաղորդակցության միջոցով:

Չախլիկ սովորողին օգնել հարմարվելու ուսուցման գործընթացը ենթադրում է օգնություն՝ միջոցառումների համակարգ, որի իրականացումը նպատակ ունի ձախլիկ սովորողին առավել հեշտ ինտեգրելու սոցիում:

Այստեղ էլ մանկավարժական օգնություն հայեցակարգը հաճախ օգտագործվում է մանկավարժական աջակցության հետ համատեղ: Այս իմաստով մանկավարժական օժանդակությունը կարող է իրականացվել միայն այն դեպքում, երբ դրա իրականացման համար անհրաժեշտ է որոշակի օգնություն: Մանկավարժական օգնությունը, մանկավարժական աջակցության տեսակներից մեկն է ապրումակցման, կարեկցանքի, նախաձեռնության, ուղեկցման հետ միասին [4, էջ10-11]:

Հարմարման գործընթացում առավել բարձր արդյունքի հասնելու համար անհրաժեշտ է երկուստեք համագործակցություն, ինչն էլ նշանակում է, որ ոչ միայն մանկավարժը պետք է փորձի օգնել, այլև ուսուցման գործընթացում ձախլիկ սովորողը, երբ հանդիպում է դժվարությունների, ինքնուրույն չի կարող հաղթահարել դրանք պետք է դիմի ուսուցչի օգնությանը, քանի որ խնդրի հաղթահարումը նրա համար անձնապես նշանակալի է:

Աշակերտին այս կամ այն օգնությունը ցուցաբերելով՝ ուսուցիչը դրանով աջակցում է նրան, և աջակցելով աշակերտի առաջին երկչոտ, անվստահ գործողություններին անհրաժեշտության դեպքում, կանգնելով նրա կողքին, պաշտպանելով նրա իրավունքները, ձևավորելով հասարակական կարծիք՝ ուսուցիչը օգնում է նրան ձեռք բերել ինքնավստահություն, ուժ գտնել ցանկալի նպատակին հասնելու և հանդիպած դժվարությունները հաղթահարելու համար [5, էջ 20-27]:

Մանկավարժական օգնության կազմակերպման և տրամադրման առանձնահատկությունների ուսումնասիրությունը թույլ է տալիս առանձնացնել դրա բնութագրական առանձնահատկությունների մի ամբողջ շարք, որոնք մինևույն ժամանակ կարող են դասակարգվել որպես դրա արդյունավետությունն ապահովող պայմաններ: Մանկավարժական օգնությունը միշտ հասցեական է, այսինքն՝ ուղղված է աշակերտի՝ այն հատուկ խնդրահարույց իրավիճակին, որում նա հայտնվել է, և կապված է այն միջոցների նույնականացման հետ, որոնք օգնում են երեխային ինքնուրույն հաղթահարել դժվարությունը:

Այն պետք է լինի ժամանակին, այսինքն՝ պետք է առաջ անցնի, կանխի, իրադարձությունների անցանկալի զարգացումը, այլ ոչ թե ուշանա: Այն պետք է չափավոր լինի, որպեսզի չվերածվի ինամակալության, չդառնա նյարդայնացնող: Այն պետք է մասնագիտորեն գրագետ լինի ինչպես աշակերտի հոգեբանական վիճակին և նրա անհատական առանձնահատկություններին համարժեքության տեսանկյունից, այնպես էլ նրան մանկավարժական աջակցության միջոցների և մեթոդների ընտրության տեսանկյունից: Այն պետք է լինի համապատասխան, այսինքն՝ կատարել իր առջև դրված խնդիրները և աշակերտին տանել դեպի զարգացման նպատակը և կանխորոշված հեռանկարը: Եվ, վերջապես, մանկավարժական օգնությունը պետք է լինի նուրբ. այն չպետք է վիրավորի աշակերտի ինքնասիրության զգացումը, նվաստացնի նրան ուրիշների և իր սեփական աչքերում:

Մեր կարծիքով ձախլիկ սովորողի սոցիալ-մանկավարժական հարմարումը հանրակրթական դպրոցում պետք է դիտարկել ոչ թե որպես նրա պասիվ հարմարում, այլև

նրա «ես»-ի փոփոխություն արտաքին ու ներքին գործոնների ազդեցության տակ, նրա ինտեգրումը դպրոց և հասարակություն ամբողջությամբ:

Ձախլիկ երեխաների հարմարման գործընթացում առանձնակի ուշադրություն պետք է դարձնել ինտելեկտուալ և հուզական ինքնակարգավորման առանձնահատկություններին, որոնք կախված են ուղեղի միջկիսագնդային ասիմետրիայի առանձնահատկություններից [6, էջ 12]:

Մեր ուսումնասիրության մեջ ձախլիկ երեխաների մանկավարժական նպաստավոր պայմանների ստեղծումը դիտարկվում է որպես ձախլիկ երեխայի կողմից կրթական միջավայրի ինտեգրման և ակտիվ զարգացման գործընթաց, որում երեխան հանդես է գալիս և՛ որպես օբյեկտ, և՛ որպես հարմարման սուբյեկտ:

Առավել ակնառու են հարմարման խնդիրները ձախլիկ առաջինդասարանցիների մոտ, և հատկապես նրանք ունեն մանկավարժական օժանդակության կարիք, քանի որ ձախլիկ առաջինդասարանցիները սոցիալական հարմարման որոշակի դժվարություններ ունեն ներքոհիշյալ պատճառներով:

➤ Ավանդական ուսուցումը կենտրոնանում է գլխուղեղի ձախ կիսագնդի համապատասխան կենտրոնների վրա, որն իրականացնում է տեղեկատվության հետևողական ռացիոնալ մշակում, իսկ ձախլիկ սովորողների մոտ ակտիվ է աջ կիսագունդը, հետևաբար առաջացնում է որոշակի դժվարություններ երևույթների ամբողջական ընկալման, բազմազան տեղեկատվության միաժամանակյա մշակումից:

➤ Շատ ձախլիկ սովորողների մոտ նկատվում են տեսողական կենտրոնի և ձեռքի համակարգման, տեսողական հիշողության և տեսողական-տարածական ընկալման խանգարումներ կամ թերություններ:

➤ Ձախլիկ սովորողների մոտ կարող են առաջանալ դժվարություններ միջանձնային հարաբերություններում՝ պայմանավորված նրանց հոգե-հուզական զգացողություններով:

➤ Ձախլիկ սովորողների մոտ անհանգստության բարձր մակարդակը զուգորդվում է հուզմունքի, զգայունության, հուզականության և տպավորության բարձրացման հետ, ինչն էլ կարող է հանգեցնել կոնֆլիկտի, ագրեսիվության:

Մանկավարժական աջակցությունը ձախլիկ սովորողի համար պետք է սկսվի ձախ ձեռքի կիրառումից գրելու գործընթացում: Առաջին իսկ օրերից սովորելը նրանց առջև դնում է մի շարք պահանջներ, որոնք ուղղակիորեն կապված չեն իրենց նախորդ փորձի հետ, ինչը ձախլիկ առաջինդասարանցիների մոտ առաջացնում է բազմաթիվ դժվարություններ ու խնդիրներ:

Դեռ խորհրդային դպրոցում գրելու համար ձեռք ընտրելու հարցը չէր քննարկվում, այլ որոշվում էր պարզ ձևով. բոլորը պետք է գրեն միայն աջ ձեռքով, իսկ ձախլիկները վերափոխվեն: Չնայած այն հանգամանքին, որ այս գործընթացն ուղեկցվում էր զգալի դժվարություններով, երեխաների ձեռքի կիրառման փոփոխությունը ուղեկցվում էր ամենախիստ միջոցների կիրառմամբ և առանց հաշվի առնելու երեխաների հնարավորությունները, առանձնահատկությունները և նույնիսկ առողջությունը:

Օտոդները հաճախ չէին միջամտում, քանի որ ոմանք կարծում էին, որ դա այն պատճառով է, որ բոլորը գրում են աջ ձեռքով, մյուսները վախենում էին, որ կծիծաղեն իրենց ձախլիկ երեխայի վրա, ոմանք վախենում էին, որ ապագայում ձախլիկությունը կխանգարի ինչ-որ մասնագիտության ձեռքբերմանը և նմանատիպ այլ խնդիրներ:

Ձախլիկ սովորողների մոտ շատ ավելի հաճախ են երևան գալիս գրելու հետ կապված մի շարք դժվարություններ՝ արտահայտված ձեռագրի խանգարումներ, սխալ տա-

ներ, օպտիկական սխալներ, տառերի մասնիկների աղավաղում, կոնֆիգուրացիաներ, մասերի հարաբերությունների շեղում, հայելային գրություն:

Ձախլիկ սովորողների գրելու տեմպն ավելի դանդաղ է: Ընդհանրապես գրել սովորելը ոչ միայն երկարատև գործընթաց է (գեղագրության հմտությունները ձևավորվում են միայն 9-10 տարեկանում), այլև չափազանց բազմաբաղադրիչ գործընթաց: Ուսուցման սկզբնական փուլում երեխայի գրեթե ողջ ուշադրությունը կենտրոնացած է այն բանի վրա, թե ինչպես գրել այս կամ այն մասնիկը, տառը: Հենց այս ժամանակահատվածում են առաջանում տեսողական-տարածական կողմնորոշման և տառերի ուրվագծերի առանձին տարածական հատկանիշների անբավարար տարբերակման դժվարություններ:

Ձախլիկ սովորողների մի զգալի մասն ունի շարժողական ֆունկցիաների անբավարար զարգացում, ինչպես նաև ձեռք-աչք համակարգման խնդիրներ, ակնհայտ տարածական ընկալման և տեսողական հիշողության թերություններ: Ձախլիկ սովորողները նոր տառ սովորելիս բախվում են դժվարությունների. միայն բազմաթիվ փորձերից հետո են պատկերացնում, թե ինչ պետք է անեն, ինչ գրեն, տպավորություն է, որ նրանք կարծես թե չեն տեսնում տողը՝ տառը տեղափոխելով աշխատանքային գծի վերին կամ ստորին տողից այն կողմ:

Հաճախ լինում են դեպքեր, երբ ձախլիկ սովորողն անտեսում է տետրի թերթիկի ձախ կողմը և աշխատում աջ հատվածում: Առանց գծերի սահմանների զգացողության, ձախլիկ սովորողը բառը տեղափոխելու փոխարեն սեղմում է այն փոքրիկ տարածության մեջ կամ աջ կողմի գծի կեսը դատարկ է թողնում: Նման երեխաները շփոթում են ոչ միայն տառի աջ ու ձախ կողմերը, այլ նույնիսկ վերևն ու ներքևը: Նրանց համար հատկապես դժվար է բացահայտել շարժման մեկնարկային կետը և ընտրել ճիշտ հետագիծ:

Ձախլիկ սովորողներին բնորոշ տեսողական-շարժողական համակարգման դժվարությունները հաղթահարելու համար (ուղիղ գիծ գծելու անկարողություն, շարժումների ճիշտ հետագիծ ձևավորելու դժվարություն և այլն) գոյություն ունեն հատուկ վարժություններ, օրինակ՝ գծագրել տառերի մասնիկների նմուշները և հնարավորինս ճշգրիտ պատճենել դրանք:

Ուսուցման գործընթացում գրավոր խոսքի ուսուցման ցածր արդյունավետության պատճառներից էր մինչև վերջերս այլընտրանքային ուսուցման մեթոդաբանության, ինչպես նաև ձախլիկ սովորողների համար հատուկ մշակված աշխատանքային տետրերի բացակայությունը: Սակայն Ռուսաստանի կրթության ակադեմիայի տարիքային ֆիզիոլոգիայի ինստիտուտի ախտորոշման և ուսուցման դժվարությունների շտկման հոգեֆիզիոլոգիական հիմքերի լաբորատորիայի աշխատակիցները Մ. Մ. Բեգրուկիի ղեկավարությամբ 1996 թ. մշակել են և հրատարակել ձախլիկ սովորողների համար «պատճենատետրեր»:[1, էջ 75]:

Ձախլիկ սովորողների զարգացման հոգեֆիզիոլոգիական և ներքոֆիզիոլոգիական առանձնահատկությունների խորը քննությունը, ձախլիկ երեխաների մոտ գրելու հմտությունների ձևավորման ֆիզիոլոգիայի վերաբերյալ հատուկ ուսումնասիրությունները թույլ տվեցին «Պատճենատետրերի» հեղինակներին հաշվի առնել հետևյալը:

Ձախլիկ երեխաների ֆունկցիոնալ զարգացման առանձնահատկությունները

- ձեռքի և մատների նուրբ համակարգված շարժումների զարգացման թերությունները,
- շարժումների նյարդամկանային կարգավորման անկատարությունը,
- տեսողական ընկալման և տեսողական հիշողության թերությունները,

- տեսողական-շարժիչային ինտեգրման դեֆիցիտը [1, էջ 76-81]:

Ուսուցման գործընթացում ուսուցչի կողմից մանկավարժական օգնություն է համարվում ձախլիկ սովորողին գրել սովորեցնելու մեթոդը, որը, ի տարբերություն նախկինում եղածի, հիմնված չէ մեխանիկական պատճենահանման մեթոդի վրա: Այն փոքր չափով օգտագործում է գրաֆիկական մասնիկի կամ տառի տեսողական և շարժիչ պատկերը ձևավորելու մեխանիկական մեթոդներ:

Գրելու գործընթացում ուսուցման նախասկտիվ և ակտիվ փուլերը հիմնված են տառի տեսողական և շարժիչ պատկերի գիտակցված ձևավորման, տառերի տարրերի տարածական դասավորության, դրանց փոխհարաբերությունների, գրչի հարվածների ուղղության և ձևերի շարժումների հետազոծին կենտրոնացած ուշադրության վրա: Տեխնիկայի կարևոր տարրը տառի ամբողջական ընկալումն է՝ ընդգծելով նրա առանձին տարրերը:

Ուսուցիչը ձախլիկ սովորողի մասների շարժիչ մկանային կարողությունների զարգացմանը զուգահեռ՝ աշակերտին ծանոթացնում է որոշակի տառի պատկերին՝ ստեղծելով դրա մոդելը նրանց հիշողության մեջ: Դա անելու համար տառերը կտրվում են հղկաթղթից կամ թավշյա թղթից և սոսնձվում ստվարաթղթե թերթիկի վրա: Գերիշխող ձևերի ցուցամատով երեխան գծում է տառերի ուրվագիծը և շոշափելի ու շարժիչ զգացողությունների շնորհիվ հիշում դրանց պատկերներն ու տարրերը:

Մանկավարժական օգնության առումով ձախլիկ սովորողի աշխատանքը կազմակերպելիս պետք է պահպանել մի շարք պահանջներ: Մա առաջին հերթին վերաբերում է դասարանում նրանց գրասեղանին: Գրելիս, նկարելիս, կարդալիս լույսը պետք է ընկնի աջ կողմից: Միևնույն ժամանակ դասասենյակի գրասեղանների կողմնորոշումն ու գրատախտակի դիրքը թույլ չեն տալիս ձախլիկ սովորողին այնպես նստեցնել, որ լույսը ընկնի աջից, այլապես նա կնստեր մեջքով դեպի դասարանն ու գրատախտակը:

Հետևաբար այն պայմաններում, երբ ձախլիկ երեխային սովորեցնում են աջիկի հետ միասին, նա պետք է նստի պատուհանի մոտ՝ ձախ կողմում՝ գրասեղանի մոտ, մենակ կամ մեկ այլ ձախլիկ երեխայի հետ, որպեսզի ձեռքը չխանգարի կողքին նստած աշակերտին:

Գրելու համար պետք է նախ ճիշտ նստել, այն է՝ ձախլիկ սովորողները պետք է ուղիղ նստեն՝ առանց կրծքավանդակը սեղանին դիպչելու: Ամբողջ ոտքերով հենվում է հատակին, իսկ գլուխը մի փոքր թեքված է դեպի աջ:

Ուսուցիչները ձախլիկ սովորողների հետ աշխատելիս պետք է տեղյակ լինեն ձեռքերի դիրքի, ձեռքերը և գրիչը պահելու տեխնիկային: Գրելիս ձեռքերը պետք է դրվեն սեղանի վրա այնպես, որ ձախ ձեռքի արմունկը մի փոքր դուրս գա սեղանի եզրից, ձախ ձեռքը ազատ շարժվի զծի երկայնքով վերևից ներքև, իսկ աջ ձեռքը լինի սեղանի վրա:

Չախտվ գրել գործընթացն արդյունավետ կլինի, եթե ձեռքի հենակետային կետերը փոքր-ինչ թեքված լինեն, փոքրիկ մասները թեքված լինեն, դեպի ափի ստորին հատվածը: Գրիչը դրվում է միջնամատի վրա՝ նրա վերին եղունգի մասի վրա: Բթամատի ֆալանգը պահում է գրիչը, և ցուցամատը հեշտությամբ տեղադրվում է գրչի վերևում ավելի բարձր, քան աջիկ երեխայինը՝ գրիչի ծայրից մոտավորապես 4 սմ հեռավորության վրա, վերահսկում է մասների շարժումը:

Գրելու գործընթացում տեղի է ունենում շարժում ձախից աջ. ձախ ձեռքով գրելիս գրչի ուղղությունը դեպի ձախ է, իսկ ձեռքի և մասների շարժումը՝ աջ:

Գրիչ բռնելու սխալ ձևը հաճախ ստեղծում է բազմաթիվ լրացուցիչ դժվարություններ գրել սովորելու գործընթացում: Պետք է հատուկ ուշադրություն դարձնել ձախլիկ սովորողներին, որոնք գրիչը պահում են զծից վեր, մինչդեռ ձեռքը գտնվում է, այսպես

կոչված, շրջված վիճակում և կռացած՝ կեռիկի տեսքով: Գրիչի այս դիրքով գրելը փաստում է այն մասին, թե որ կիսագունդն է վերահսկում երեխայի խոսքի ու լեզվի գործառույթները: Ենթադրվում է, որ գրիչի շրջված դիրքը ցույց է տալիս, որ երեխայի խոսքի գործառույթները վերահսկվում են ձախ կիսագնդի կողմից, ինչպես աշխիկ երեխաների մոտ [7, էջ 115]:

Շատ ձախիկ սովորողներ ունեն հայելային գրելու խնդիր: Ի դեպ, տառերի հայելային պատկերները բնորոշ են 5-6 տարեկան սովորողներին: Այս տարիքում հայելային գրելն ու նկարելը ֆիզիոլոգիական նորմ են ճանաչվում, դրանք անկայուն են և արագ անհետանում են: Հայելային գրելու ֆենոմենը սովորաբար ասոցացվում է ձախիկության հետ, քանի որ սովորողների մոտ տառերի և նույնիսկ բառերի հայելային պատկերը կարող է ամրագրված և ավելի կայուն դառնալ: Ընդ որում, այս դեպքում երեխան ինքը չի նկատում սխալ պատկերները, ուստի չի ուղղում դրանք: Նշված երևույթը պայմանավորված է օպտիկատարածական ընկալման և տեսողական-շարժիչային համակարգման խանգարումներով միջկիսագնդային փոխազդեցության զարգացման գործընթացում:

Միատեսակ կողային պրոֆիլով, այսինքն՝ առաջատար ձախ ձեռքով, աչքով, ականջով երեխաների մոտ հայելային պատկերները կարճատև են: Առաջատար ձեռքերի և աչքերի անհամապատասխանության դեպքում հայելային սխալները մշտական են: Ուստի անհրաժեշտ է կանխել հայելային գրելը ուսուցման սկզբնական փուլում:

Հայելային գրելու ժամանակ տառը կարող է սխալ ընկալվել: Գրելու յուրահասակությունը կարող է լինել ոչ միայն ուղղահայաց և հորիզոնական, կան նաև ավելի բարդ տարբերակներ: Հետևաբար անընդհատ աշխատելով աջ-ձախ, վերնից ներքև, սովորեցնելով տառերը ճիշտ գրել՝ պետք է հիշեցնել երեխաներին, որ աչքերն ու գրիչը պետք է շարժվեն գծի երկայնքով՝ ձախից աջ: Աչքերի շարժումը գծի երկայնքով հատուկ վարժություն է, որը կարելի է կիրառել ուսուցչի կողմից խաղի ձևով [3, էջ 83]: Անընդհատ ուշադրություն է պետք դարձնել ոչ ճիշտ գրված տառերին, բառերին, պատկերին, որից հետո կատարել վերլուծություններ, ուղղումներ: Այնուամենայնիվ, մանկավարժական աջակցության առանձնահատուկ շեշտադրումները տպավորություն են ստեղծում, որ մենք խոսում ենք մանկավարժական գործունեության սկզբունքորեն նոր մեթոդների մասին, որոնք այլընտրանք են գոյություն ունեցող մեթոդների մեջ և զերծ չեն ժողովրդավարական ու հումանիստական մոտեցումներից: Սակայն մենք դա չենք համարում մանկավարժական գործունեության հատուկ տեսակ: Մանկավարժական օգնությունը, աջակցությունն ավելի շուտ մանկավարժական գործունեության հումանիստական մոտեցումն են, որոնք դրսևորվում է ուսուցչի խնամքով աշակերտի հանդեպ, նրա հոգեբանական բարեկեցության, առողջության, ուսումնական գործունեության մեջ հաջողությունների հասնելու համար:

Այսպիսով՝ մանկավարժական օգնությունը միջոցառումների համակարգ է, որն ուղղված է ձախիկ սովորողին օգնել հաղթահարելու ուսուցման և հաղորդակցության գործընթացում առաջացող դժվարությունները: Մանկավարժական օգնությունը կողմնորոշված ուսուցման գործընթացում գործնական կիրառման միջոց է, որն ուղղված է աշակերտների մոտ նոր գիտելիքների զարգացմանը:

Հետևաբար հնարավոր է խոսել ձախիկ սովորողի լիարժեք սոցիալական հարմարման մասին միայն այն դեպքում, երբ ստեղծվեն պայմաններ, երբ ոչ միայն ձախիկ սովորողը ընտելանա դպրոցին, ուսուցման գործընթացին, այլև դպրոցը, ուսուցիչը մանկավարժական օժանդակության միջոցով կարողանա արագ արձագանքել ձախիկ սովորողի դժվարություններին՝ համարժեքորեն փոխելով ուսուցման գործընթացը ու ստեղծելով ներառական տարածք:

Եզրակացություն: Ամփոփելով ասվածը՝ նշենք, որ անհրաժեշտ է վերլուծել հանրակրթական դպրոցում ձախլիկ սովորողների հարմարման գործընթացի թույլ ու ուժեղ կողմերը՝ հասկանալու համար, թե որտեղ կա փոփոխությունների և նորարարությունների կարիք: Տեղեկատվության հավաքագրումը պետք է փաստագրվի որոշելու համար ձախլիկ ու աջիկ երեխաների հարմարման գործընթացների միջև եղած նմանություններն ու տարբերությունները, որից հետո կատարվի ցուցանիշների վերլուծություն, որի հիման վրա էլ կձևավորվեն նոր խնդիրներ:

Օգտագործված գրականության ցանկ

1. Безруких М.М., Обучение письму леворуких детей. Информационное письмо// Нач.шк., 1996, №10, с. 75.
2. Корнев А.Н., Нарушение чтения и письма у детей. – СПб., Лань, 1997, 83 с.
3. Монтессори М., Мой метод. – М.: АСТ, 2006. – 352 с.
4. Попова С.И., Педагогическая поддержка в работе учителя и классного руководителя. – М.: Центр "Педагогический поиск", 2005, 176 с., с. 10-11.
5. Строкова Т.А.. Педагогическая поддержка и помощь в современной образовательной практике // Педагогика, 2002. № 4, с. 20-27.
6. Чернаенко Т.К., Прогнозирование особенностей психического склада руководителей на основе выраженности функциональный асимметрий / Т.К. Чернаенко, Б.В. Блинов // Психологический журнал. – 1988. – Т. 9. – № 4.
7. LevyJ., Nagilaki T. A model for genetics of hendeness // Genetick. 1972. V. 72. 1 3. P. 115.

Получено: 09.10.2023

Received: 09.10.2023

Рассмотрено: 03.11.2023

Reviewed: 03.11.2023

Принято: 08.11.2023

Accepted: 08.11.2023

Journal "Education in the 21st Century", Vol1-10/2/, 2023

This work is licensed under a Creative Commons Attribution-Non Commercial 4.0 International License

37.026 <https://orcid.org/0000-0002-7467-7087>

DOI: 10.46991/ai.2023.2.115

PRINCIPLES OF INTERACTIVE LEARNING

Meri Hovhannisyan

*Academic Secretary of Yerevan State University,
Ph.D. in Philology, Armenia,
meri.hovhannisyan@ysu.am*

Summary

The purpose of our research is to clearly define the principles of interactive learning, methods for the development of interaction skills, rules of implementation, stages of implementation and features of the use of interactive learning in a university course of the Armenian language.

The objective of the study is to reveal the essence of the principles of interactive learning, the advantages and limitations of the work carried out on the basis of the principles of interaction, pedagogical problems that arise when using methods and the ways of their solution.

General scientific logical, as well as private or special methods, i.e. the methods of analysis and comparison, were used during the comprehensive study of the problem put forward within the framework of the topic.

The principles of interactive learning, i.e. interaction and mutual learning, students' activity, collaboration, encouragement of self-expression and feedback, create conditions for students activity,